

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŐTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 75 Yıl: 2020 & Volume: 13 Issue: 75 Year: 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KORKU FİLMLERİNDE IŞIK ETKİSİNİN GENEL OLARAK İNCELENMESİ INVESTIGATION OF THE LIGHT EFFECT IN HORROR FILMS IN GENERAL

Müşfik AKARCAN*

Öz

Korku filmleri, insanların korkmalarına rağmen izlemek istedikleri bir film türüdür. Seyrederken kimi zaman eğlenceli kimi zamansa heyecanlı anlar yaşarlar. Aslına bakarsanız sinema bir eğlence kaynağı ise korku filmi izleyerek de eğlenmiş olurlar. Film yapımcıları, bu etkileşimi dikkate alarak sinema dünyasına pek çok korku filmi kazandırmışlardır. Bu çalışma üzerinde, korku filmlerinde ışığın etkisi genel olarak belli başlıklar altında ele alınmıştır. Sinema kavramı ve sinemanın işlevinin anlatıldığı ilk bölümde sinemanın doğuşu ve gelişimi kısaca bahsedilmektedir. Korku kavramının ne olduğu ile birlikte toplumda korkunun nasıl geliştiği ve korkunun sosyal anlamdaki etkileri ele alınmaktadır. Korku filmlerinin yaşattığı psikolojik, duygusal ve bir takım estetik etkiler ışığın doğru kullanımının ne derece önemli olduğu gerçeğini filmlerde gözler önüne sermektedir. Sinema sanatında, korku filmlerinin genel yapısının ve tarihsel gelişiminin günümüzde geldiği nokta ve korku filmlerindeki genel ışık yapısından söz edilmektedir. Işığın yapısal kavramının genel hatları ışık ve gölge başlığında incelenmiştir. Aydınlatmanın işlevi, ışığın kaynaklarının kullanımının film üzerinde yarattığı etkinin anlamı işlenmiştir. Işığın algılanması filme hangi değerlerde etki ettiği üzerine söylemlerden oluşmaktadır. Işık kaynakları ise ışığın genel yapısı içinde nasıl kullanılması ve konu ile ilgili teknik anlamda kullanım özelliklerini ifade etmektedir. Aydınlatma ve fonksiyonlarının ışık ve renk üzerinden nasıl yorumlandığından, temel işlev olarak aydınlatma yöntemlerinin etkileri aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Korku filmi, Işık Etkisi, Sinema.

Abstract

Horror movie is a genre of movie that people want to watch despite their scare. As they watch, they both experience entertaining moments and thrilling moments. As a matter of fact, if cinema is an act of entertainment, people entertain themselves while watching horror movies. Filmmakers have brought many horror movies to the silver screen by taking this interaction into consideration. In this study, the effect of lighting in horror movies has been discussed under certain sections. The birth and development of cinema is briefly mentioned in the first part "concept of cinema and its function". Along with what the concept of horror, the development of horror in society and its social effects are discussed. The psychological, emotional and some aesthetic effects of horror movies reveal how important the correct use of lighting is. The general structure and historical development of horror films in the art of cinema today and the general lighting approaches in horror films are also covered. The basic rules of the structural concept of lighting are discussed under the chapter "light and shadow". The function of illumination, the meaning of the effect of lighting sources which we use in the movies are covered. Perception of light consists of discourses on the values that affect the film. Light sources, on the other hand, refer to how the lighting is used in its general structure and its usage characteristics related to the subject in technical terms. How illumination and its functions are interpreted through light and color, also the effects of illumination methods as basic functions are explained.

Keywords: Horror movie, Light Effect, Cinema.

* Dr., m.akarcan@gmail.com ORCID: 0000-0002-8846-1404

GİRİŞ

Kişilerin, birçok duygusal olguyu bir arada yaşayabildiği filmler sinema olarak tanımlanmaktadır (Abisel, 1995, 13). Sinema aynı zamanda birtakım görüntülerin perdeye yansıtılması ile hareketli görüntüler elde edilmesi suretiyle izlenebilen bir teknolojidir. Sinema bir kurgu sanatı olmakla birlikte, olayların kendine özgü bir biçimde anlatıldığı öyküdür. Görüntü ve sesler bir senaryo dahilinde anlatım tekniği ile kaydedilir, kurgulanır ve izlenmek için perdeye aktarılır. Sinema bir ekip çalışmasını gerektirir. Senarist, yönetmen, oyuncular, görüntü yönetmenleri, sesçiler, ışıkçılar, sanat direktörleri, set işçileri ve daha birçok insan sinema filmi için bir ekip çalışması yapar. Sonuç olarak sinema tek kişilik bir sanat olgusu değildir.

Sinemada kayıt için kullanılan görüntü sistemlerinin en elzem ihtiyacı kamera ve ışıktır. Görüntünün yansıtılabilmesi ve kayıt altına alınabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Sözen ve Dayı, 2013). Sinema Edison'un Kinetoskop'u geliştirmesiyle başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarında Lumiere kardeşlerin, geliştirmiş olduğu sinematograf adlı aygıtla ilk kez hareketli görüntü elde edilmiştir. Dünyada sinemanın başlangıcı olan bu gelişme sonrası Lumiere kardeşler, halka açık ilk film gösterimlerini 1895'te Paris'te yapmıştır. İlk dönem filmleri aşağı yukarı 15 dakikayla sınırlı ve günlük hayattan kesitler anlatan görüntülerden meydana geliyordu. Daha sonraları ise kısa komediler, haber filmleri ve belgeseller çekilmeye başladı.

İlk zamanlarda teknoloji ses ve görüntüyü aynı anda kaydetmeye imkân tanımıyordu. Böyle olunca da sessiz sinema dediğimiz bir dönem oluştu. Birinci Dünya Savaşı sonrası ses teknolojinin gelişmesiyle sinemaya dahil oldu. Önceleri eğlence amacı güden filmler zamanla hem eğlence hem de ticari anlam taşıyan bir hal aldı. Sinema, düşünce ve kültür gibi öğeleri ortaya koyan bir anlatım ve eğlence aracı olarak gelişen teknoloji ile birlikte günümüze kadar gelirken, içerisinde pek çok türü de barındırır oldu. Sinema sanatı içerisinde en çok ilgi çeken türlerden biri korku filmleridir. Korku filmleri her zaman izleyeni ürkütme ile birlikte çoğunlukla bir sonraki sahneye izleyici bağlayacak şekilde merak uyandırmayı hedeflemektedir (Çağlıyan, 2020). Sinemada kullanılan ışık, kamera ve ışık kaynağı arasında, fiziksel bir bağ olmasını sağlar. Bu fiziksel bağ, çekilecek olan sahnenin aydınlatılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Kilinç ve Köksal, 2019).

Bu çalışmanın amacı ışığın genel tanımı ve kullanımından yola çıkarak, korku sinemasında kullanılması ve etkilerinin genel anlamda neler olabileceğinin ortaya çıkarılması için gerçekleştirilmiştir.

KORKU KAVRAMI

Herhangi bir tehdit ya da olumsuz durumlar karşısında oluşan duygu halidir. Yüzyıllar boyunca korku, insanların yaşadığı temel olumsuz içgüdüler olarak bilinmektedir. Korkuyu tetikleyen unsurların başında doğa olayları gelmektedir. Özellikle doğal hayatın bir parçası olan canlılar, korkunun bir diğer nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olaylarla birlikte, insanlar arasında oluşan olumsuz durumların meydana getirdiği tehditler, korkuya yol açabildiği gibi, çeşitli hastalıklar içerisinde en çok bilineni ise psikolojik bozukluklardır (Şahin, 2019).

Korkular insanların bebekliklerinden itibaren belki de anne karnındaki dönemden ihtiyarlık dönemine kadar devam eden insan yaşamında herkesin yaşadığı doğal bir duygu olarak hayatımıza girmiştir. Korku biyolojik ve psikolojik olarak farklı iki boyut da değerlendirilebilir. Korku duygusu hem psikolojik olarak hem de fizyolojik olarak hayatımızı etkilemektedir. Korkunun oluşum ve aktarım süreçleri ile birlikte sonrasında da birçok psikolojik rahatsızlıklar baş gösterebilmektedir. Bununla birlikte bu duygunun önemli bir biçimi de toplumsal korkular konusudur. Korkutan bir olayla karşılaştığımızda bedenimizde bir takım farklılaşmalar oluşur. Vücudumuzda terlemeler, nabzın ve kalp atış hızının artması, aşırı derecede adrenalin salgılanması, göz bebeklerinin büyümesi gibi sayabileceğimiz değişiklikler gözlemleriz. Bu değişimler evrimsel bir tepki olarak ve oldukça hızlı, otomatik olarak kendini göstermektedirler.

Genellikle insanlar korkuya fiziksel olarak aynı tepkiyi verebilirken, duygusal olarak verilen tepkiler değişiklik göstermektedir. Bazı insanlar ise korku olgusuna negatif olarak bakabilir ve korku hissini uyandıracak olaylardan uzak durabilmektedir.

Gün içinde yaşadığımız, karşılaştığımız ve gördüğümüz pek çok olay bize korku olarak, korkma duygusu olarak geri dönmektedir. Korktuğumuz bir hayvan, ani gelişen panikler, gelecek kaygısı, belki bir toplantıya geç kalma duygusu, uykumuzda gördüğümüz rüyalar bile biz insanlarda korku dürtüsünü öne çıkarmaktadır. Bunlarda, biz insanlarda, duygusal, psikolojik hatta travmatik bozukluklar yaratabilmektedir.

Korkular, insan hayatına yaşanmışlıklar olarak girse de insanlar korkma duygusunu yaşamak için korkunun gerçekleştiği olguların yer aldığı filmleri izleme eğiliminde bulunurlar (Özpay, 2019).

Korkunun psikolojik boyutunda ise dozajı çok önemlidir. İnsanlar, doğaları gereği korku ve heyecana ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla sinema salonları da insanların korku ihtiyaçlarını güvenli bir biçimde karşılayacakları korkuyu bilinçli yaşayacakları mekanlardır. Korku duygusunu bu mekanlarda güvenle yaşamak içinde korku filmlerini buralarda rahatlıkla izlemektedirler. Korku filmleri aynı zamanda hayatlarında heyecan arayan insanlarda hitap eder. Bu sebeple daha çok genç yaş grubunda olan kişiler korku filmi izlemeyi daha çok tercih etmektedir. İnsanlar korku filmleri izleyerek sorunlarından uzaklaşmayı tercih edebilmektedirler. İnsanların bastırılmış korkularının büyük kısmı korku filmlerinde ortaya çıkabilmektedir. Ancak korku filmleri de genellikle mutlu sonla biter. Bu da korku filmlerinin insanları çekmesini sağlamaktadır.

KORKU FİLMİ

Film türleri içerisinde gelenekselleşmiş bir tür olmakla birlikte, aynı zamanda korkuyu destekleyen çeşitli psikolojik ve fiziksel faktörlerin bir aksiyon oluşturduğu yapıtlardır. Korku filmlerinde genellikle belirsiz gizemli bir olgu ve şiddet içeren sahneleri görmek mümkündür. Korku filmleri genellikle iki karakteristik özellik gösterir. Bunlar iyi ve kötünün savaşı şeklinde geçer. İyi ve kötünün savaşı kimi zaman şiddetle, kimi zaman psikolojik olaylarla, kimi zaman cinsel öğelerin ortaya çıkarılmasıyla, kimi zaman da toplumsal olayların sosyal hayattaki etkileri ortaya konularak işlenir (Aytekin, 2013).

Korku filmlerinin ilk türleri genellikle hayalet öyküleriyle ortaya çıkmıştır. 1920'li yıllarda gerçeküstü filmcilerin yapıtlarında şiddet ve saldırganlık gibi öğelerin yer alması, korku sinemasının gelişmesindeki ilk evreler olarak söylenebilir. Korku filminin ilk kabul edilen örneği, birinci dünya savaşı sırasında toplumda oluşan anksiyetelerden beslenen ve Alman ekspresyonizminin sinemadaki ilk örneği olarak kabul edilen, Robert Wiene'in yönettiği 1920 yılında yapılmış olan *Das Kabinett Des Doktor Caligari* filmidir. Nilgün Abisel'e göre, Lumiere'nin "*Trenin Gara Girişi*" filmi ilk korku filmi olarak kabul edilmektedir. Özellikle Hollywood, 1930'lu yıllardan itibaren Amerika üretimi birçok filme imzasını atmıştır. Amerikan sinema sektörünün gelişmesinde ve ilerlemesinde ise en önemli etken, Avrupa ülkelerinde üretilen sinema filmlerinin zaman içerisinde yerini sağlamlaştırılmaması olmuştur. 1930'lu yıllarda sinemaya sesin girmesiyle, Hollywood filmleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde *Frankenstein*, *Murder in the Rue Morgue*, *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*, *The Black Cat* ve buna benzer bazı filmler özgün ve yaratıcı senaryolarla döneme damgalarını vurmaktadır (Abisel, 1995, 117).

1950'li yıllarda atom bombası ve Kore savaşının ortaya çıkarmış olduğu istila korkusu temalı filmler döneme damgasını vurmuştur. 1960'lı yıllarda ise, Hollywood sineması bocalama içerisine girmişken, büyük film yapımcıları daha çok ses getirecek, uzun metrajlı, renkli ve ekonomik bakımdan daha pahalı prodüksiyonlar yapmışlardır. Bu değişimin amacı ise, sinema seyircisini tekrardan sinema salonlarına getirtme isteğidir. (Odel ve Blanc, 2011). Amerikan sinemasında korku filmleri 1960'lı yıllarda 5 ana başlık ile karşımıza çıkmaktadır. Şizofrenlik ve psikopatlık, canavar ruhlu davranışlar, ilahi güçler, doğa üstü olaylar ile birlikte küçük çocukların ruh

halindeki korkutucu izler bu 5 ana başlığı oluşturmaktadır. Bu ana başlıklar filmlerde bir aile olgusu içerisinde işlenmiştir (Abisel, 1995, 139).

1970 ve 1980'li yıllarda, korku filmleri büyük kitlelerce tercih edilen film türleri arasında yer almaktadır (Tutar, 2015). 1970'li yıllarda korku türü, daha korkunç bir hal almıştır. Şiddetin derecesinin yükselmesi, insanların ruh halinin kaldıramayacak boyutta olayların işlenmesi korku filmlerinin insanları rahatsız etmesine sebep olmuştur. Bu dönemde Amerikan korku sineması en üst çağını yaşamıştır. Özellikle dönem içerisinde Jaws, Eartquake, The Towering Inferno, Night of the Lepus, Emprie of the Ants filmler ön plana çıkmıştır (Abisel, 1995, 145). 80'li yıllarda korku sineması gerileme dönemine girmiştir (Odel ve Blanc, 2011). 1990'lı yıllarda ise, korku sineması kendi kendini eleştirerek yeni bir anlatım dili ortaya çıkarmış ve çağdaş korku sinemasının oluşmasına imkân tanımıştır (Tutar, 2015). 90'lı yılların korku sineması, 50 ve 60'lı yıllardaki korku filmlerinin tekrardan çekilmesi üzerine kurulmuştur. Bu dönemde felaket filmleri, doğa üstü güçler, şeytanlar hakkında konular işlenerek, genç izleyicilerin ilgisinin çekilmesi hedeflenmiştir. 2000'li yıllarda ise, terör korkusu istila filmlerini tekrardan gündeme getirmiştir (Derry, 2009).

Amerika'nın sinema sektöründeki baskınlığı sayesinde, korku filmlerinin genellikle bu ülkenin ürünü olduğunu düşündürmektedir ancak, sinemanın gelişimi Avrupa ülkeleri tarafından geliştirilmiştir (Abisel, 1995, 140).

IŞIK KAYNAKLARI

Doğada bulunan bir cismin görünebilmesi için, bu cismin ışık yayması ya da üzerine düşen bir ışığı yansıtması gerekir. Parlak bir şekilde aydınlatılmış bir bölge önemli bir olaya dikkatimizi çekerken, az aydınlatılmış bir alan ya da bir gölge ayrıntıyı gizleyebilir. Işığın algılanması görüntünün genel yapısı için oldukça önemlidir. Birtakım spektrumlar, karakterleri, duygusal değerleri ve öyküde yer alan önemli ipuçlarını ortaya çıkartır. Aynı zamanda görüntüyü daha gerçekçi ve daha bilinir bir özelliğe taşır (Bayram, 2009).

Doğal film aydınlatması, bulunduğunuz yerde zaten mevcut olan ışığın kullanılması ve değiştirilmemesi anlamına gelir. Çekim yapmadan önce, doğal ışığın ne kadar iyi olduğunu görmek için o mekânda tespit yapmanız gerekebilmektedir. Böylece hangi ek ışıklara ihtiyacınız olabileceğine veya ışığı nasıl ayarlayabileceğinize karar verilebilmektedir. Örneğin, ışığı yansıtma için hangi materyaller kullanacağınıza veya fazla ışığı engellemek için siyah kapatıcı materyaller kullanıp kullanmayacağınıza karar verebilmeniz gerekmektedir.

Tüm estetik ilkeler gibi, aydınlatma seçeneklerinin de görüntü yönetmeni veya yönetmene dayalı olarak oldukça bireysel yorumları olmaktadır. Bu teknikler tamamen etkileyici görüntüler yaratabilecek ipuçlarını en üst düzeye çıkarmak içindir her zaman ön planda bulunmaktadır. Filmde ışık duyumunu daha fazla hissettirmek için, aydınlatmanın ötesinde sinematografi tekniklerinin de hikâye anlatımını geliştirebileceğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Filmde vermek istediğimiz etki için hangi tekniklerin daha işe yaradığını gözden kaçırmamak zorunda olduğumuz asla unutulmamalıdır.

Prensiplere uygun bir aydınlatma etkisi yaratmak için, genel olarak üç noktadan aydınlatma işlevi kullanılır. Üç yönden ışıklandırma konunuzu şekillendirir ve arka plandan ayırır. Bunlardan biri ana ışık kaynağıdır. Bu ışık türü anahtar ışık kavramı olarak da bilinmektedir. İkincisi dolgu ışık kaynağı, üçüncüsü ise kontur ya da diğer bir ifadeyle arka ışık kaynağıdır. Ana ışık, diğer aydınlatma kaynakları için, referans vazifesi görür. Dolgu ve arka ışığın yerleri ve şiddetleri, ana ışığın durumuna göre belirlenmelidir. Ana ışığın yönü asıl gölgeleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte aydınlattığı objenin biçimi ve yüzey yapısı ile dokusunu ortaya koyarken, önemli oranda pozlamayı da belirler.

Ana ışık kaynağı bir tane olmalıdır ve bir tane gölge oluşturmalıdır. Sahnede yer alan objelerin boyutlarını ortaya çıkarmalıdır. Dolgu ışık ise, ana ışığın oluşturduğu keskin gölgeleri azaltmak veya tamamen yok etmek için kullanılır, bununla birlikte, ana ışığın yarısı ya da üçte biri oranında olmalıdır. Ana ışığın yoğunluğunu hiçbir zaman bastırmamalı, çok yoğun oranda bile

ana ışık kaynağı ile aynı güçte kullanılmamalıdır. Dolgu ışığın asıl amacı, ana ışık kaynağına destek olabilmesidir. Dolgu ışığın aşırı ölçüde kullanılması gölgeler ve gölgelendirmeleri zayıflatır. Nesnelerin üç boyutluluğu kaybolur, sahnenin genel görünümünde yavan ve cansız bir izlenim yaratır. Üçüncü kaynak olan kontur ışık ya da diğer adıyla arka ışık, nesnenin arkasından verilmeli ve mümkün olduğunca kamera eksenine aynı doğrultuda yerleştirilmelidir. Kontur ışık, nesnenin arka fonda ayrılarak üç boyutlu bir görünüm sağlanmasına imkân tanır. Bu üç asıl kaynağa ek olarak kullanılan bir ışık kaynağı türü de fon ışığıdır. Fonda oluşabilecek gölgeleri yok etmek amacıyla direkt olarak arka fona atılması sureti ile kullanılmaktadır (Sözen ve Dayı, 2013).

Bir setin arka plan alanını aydınlatmak için bir arka plan ışığı kullanılabilir. Arka plan ışığı ayrıca konu ile arka plan arasında ayırım sağlamaktadır. Çoğu aydınlatma kurulumu, üç noktalı aydınlatma veya dört noktalı aydınlatma kurulumunu ile gerçekleştirilmektedir. Dört noktalı aydınlatma, arka plan ışığının eklenmesiyle üç noktalı aydınlatma gibi düşünülmelidir. Dört noktalı bir aydınlatmada, arka plan ışığı en son yerleştirilmektedir. Genellikle doğrudan öznenin arkasına yerleştirilir ve arka plana dikkat çekilmektedir. Film yapımcıları bir sete arka plan ışığı ekleyerek çekimlere derinlik hissi katabilmektedirler. Filmde arka plan ışığı genellikle daha düşük yoğunlukta olmalıdır. Bir arka planı eşit şekilde aydınlatmak veya alternatif olarak ilgi çekici noktaları vurgulamak için birden fazla fon ışığı da kullanılabilir.

AYDINLATMA VE İŞLEVLERİ

Renk kontrolü ve renk dengesi aydınlatmanın temel yönlerini ifade etmektedir. İlk olarak aydınlatmanın sahne içindeki ışık yapısı ve renk dengesinin kurulması önemlidir. En çok tercih edilen standartlardan birincisi günışığı dengesi, ikincisi ise tungsten dengesidir. Çekim yapılan ortamlarda kullanılan kameraların filtrelerinin çekimin yapıldığı ortama göre, ayarlanması gerekir. Gün ışığında yapılan çekimde gün ışığı filtresi kullanılmalı, kapalı mekân ve ışık kullanılan bir ortamda ise o renk ısısına göre filtre kullanılmalıdır (Bayram, 2009).

Sinemada aydınlatmanın işlevi kadrajda bir boyut oluşturmaktır. Bunun için de sinema, iki boyutlu bir görüntüyü, ekrana yansıtılan çerçeveyi, gerçek boyutlu görünen kadraj haline getirmelidir. Aydınlatma, bunu gerçekleştirmek için kullanılan birincil araçtır. İzleyiciyi tatmin edici üç boyutlu bir görüntü oluşturmak için, sahnenin konuları ve katmanları birbirinden ayrılmalıdır. Bu, ışığın karanlığa veya karanlığın ışığa karşı kontrast oluşturması ve ışıkların ve renk öğelerinin stratejik olarak yerleştirilmesiyle, ışık veya renkle gerçekleştirilir.

Sinematik aydınlatma, yaratıcı yoruma dayalı olsa da bu film ışıklandırma ilkeleri yaratıcı seçimlerinizin temelini oluşturabilmektedir. Aydınlatma yapmanın uygulama alanları oldukça geniş bir yelpazeye yayılabilir, ancak ışıklandırmaya sinematik anlam katan (ya da katamayan) yaratıcı yorumlardır. Hangi sahne ve sahne unsurlarının nasıl vurgulanması gerektiği, sahneyi kimin perspektifinden gördüğümüz ve sahnedekilerin ne kadar ışık görebileceği, bir kadrajda karakterlerin birbirinden nasıl farklı gösterilebileceği, ışığın sertliğiyle veya rengiyle hangi duyguların ifade edilebileceği gibi olguları göz önüne alarak filmde istenen etkiyi yaratmak için aydınlatma kurulumları ve işlevler planlanarak teknik olarak gerçekleştirilir.

Yönetmenin ihtiyaçları, filmin hikayesi, bütçesi, görüntü yönetmeninin deneyimi ve sanatsal vizyonu, lensler ve aydınlatma ekipmanları, aydınlatma stilini etkileyen başlıca birkaç faktör olarak sayılabilir. Aydınlatmanın genel yapı içerisinde dört tip işlevi bulunmaktadır. Yönetmenler, sahne ışığını her öznenin normal olarak iki ışık kaynağına gereksinim duyduğu varsayımıyla uygulama yaparlar. Bunlardan biri, ana ışık yani anahtar ışık kaynağıdır. Diğeri ise, dolgu ışık kaynağıdır. Ana ışık kaynağı güçlü gölgeleri oluşturur ve doğrusal ışık kaynağı olarak kabul edilir. Dolgu ışık ise, ana ışığın oluşturduğu sert gölgeleri oluşturan ya da tamamen ortadan kaldıran bir ışık kaynağıdır. Ana ışık ve dolgu ışığı, sahne içerisinde kullanıldıklarında dikkati bir noktaya çekmede ve birtakım biçimleri ortaya çıkarmaya, kadrajı tanıtmaya ve ifadelendirme ile birlikte nesnelere arasındaki bağlantıyı sağlamak üzerine kullanım amacı taşırlar (Sözen ve Dayı, 2013).

IŞIK VE GÖLGE KULLANIMI

Işık, kişilerin nesnelere algılamasına olanak sağlayan enerji kaynağıdır. Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve bu renklerin tonları insan gözünün seçebildikleri renkler arasında yer almaktadır (Bayram, 2009). Aydınlatmanın işlevi, kameranın üst kalitede görüntü elde etmesine olanak sağlar. Bu sebepten ötürü, ışık ve gölge kullanımı film sahnesinin içinde yer alan nesnelere biçim ve boyutunu ortaya çıkartabilmektedir. Çekilen olay böylelikle uygun bir atmosfer yaratır. Plan ve sahnelerin, yüksek kontrastlı ya da düşük kontrastlı ışıkla çekilmesiyle kalıcı bir etki yaratabilmektedir. Filmde kullanılan ışık duyumu filmin türüne, anlatmak istediği duyguya, yönetmenin sinema diline ve filmin çekildiği mekâna pek çok anlam yükleyebilir (Kilinç ve Köksal, 2019).

Işığın geldiği yön, ışığın niteliği bakımından oldukça önemlidir. Işığın, sahnenin şekil ve dokusuyla nasıl bir etkileşime girdiği temel unsurlardan biridir. Cepheden gelen ışığın az yönlü olması, objektifin gördüğü alanlarda eşit şekillerde aydınlatma sağlar. Yan ışık ve kontur ışığı da daima yönlü ışık olarak algılanır, bu kullanım biçiminde yarattığı gölgesel alan ön plana çıkmaktadır (Sözen ve Dayı, 2013).

Korku filmlerinde, senaryoya göre karakterlerin farklı yönlerden aydınlatılması filmde anlatılmak istenen atmosferi istediğimiz biçimde değiştirebileceğimizi göstermektedir. Konu ve senaryoya göre ışığın geliş yönünün kullanımı, sahnede, farklı görünüm ve duygu değişimine en uygun film karelerinin üzerinde önemli etkiler yapmaktadır. Görüntü yönetmeni ışığın nasıl düştüğünü düşünmeli ve oyuncuların etrafında, renklerin nesnelere nasıl yansıyor yüzlere nasıl düşeceği, vurguların ve gölgelerin nerede olacağını çok iyi bilmelidir.

Aydınlatmanın unsurlarını korku filmlerinde sert, yumuşak, parlak, tekdüze ya da çeşitli açılardan kullanmak film izleyicisinde huzursuzluk ve korku gibi duyguların oluşmasında hatırı sayılır etkiler yapmaktadır (Kafalı 2000:109).

Pek çok filmde olduğu gibi aydınlatmanın ana unsurlarının yanı sıra kullanılan ışığın niteliği de filmlere ve film sahnelerine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Doğal ve yapay ışık kaynaklarının kullanış biçimi ve bunlarla beraber eğer kullanılacaksa ışık filtreleri, korku filmlerinde işlenecek sahnenin izleyici üzerinde yaratacağı etki göz önüne alınarak kullanılmalıdır (Milerson 2007:62).

Gerilim yaratmak istediğimiz mekânlarda doğrusal aydınlatma alanı oluşturulup, keskin gölgeler kullanmak gerekmektedir. Sahne içinde bulunan karakter ya da karakterlerin kadraj içindeki görünürlüğü dominant aydınlatmanın yönünün en iyi şekliyle seçilmesini gerektirmektedir. Işığın sert olması, yumuşak olması, yönlü olması, önden, alttan, yandan, arkadan ve önden-üstten, önden-alttan, aydınlatma materyalinin yüksekliği, kullanılan aydınlatma biçimi, dramatik ışık ve gölgenin sahne içindeki uyumunu en etkin biçimde kullanılması gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ

Bu makale korku filmlerinde bir görsel öğe olarak kullanılan ışığın filme etkisi ve kullanım biçiminin ne şekilde olması gerektiği genel hatları ile ele alınmıştır. Genel derleme ile birlikte kısa konu başlıkları korku filminde ışığın genel yapısının nasıl olması ve kullanılması yönünden incelenmiştir.

Sinema bir kurgu dahilinde bütünlük içinde yer alan görüntülerden oluşur. Anlatılmak istenen her şey görüntülerle anlatılır. Görüntünün yarattığı etki ışığın iyi kullanılması sayesinde o oranda etkili olur. Kullanılan ışığın tekniğinin estetik olarak da uyumlu olması gerekir. Görüntünün etkili olması ışık kullanımı ile doğru orantılıysa filmdeki en büyük pay da ışık etkisindedir. Zira ışık olmadan da görüntülerin kaydedilmesi olanaksızdır. Karanlık bir ortamda hiçbir şey göremeyeceğiniz gibi ya da sadece siyah bir fon kaydedeceğiniz gibi, aydınlatma kaynaklarının kontrol edilebilir olması böylelikle istenilen bölgelerin aydınlatılması ya da karanlık

olarak gösterilmesi diğer film türlerinde olduğu gibi korku filmlerinde dramatik yapıyı kurmak için kolaylık sağlar.

Korku filmlerinde genel olarak karanlık dünyanın meydana getirdiği belli belirsiz karakterlerin konuya dahil olması ve sahnelerde oluşturulan gerilimlerle filme korkutucu bir anlam kazandırır. Korku hali filme aydınlatma yolu ile katılır. Bu aydınlatma unsurları filmde yer alan karakterlerin sesleri, kostümleri, makyajları, efektler, dekorlar ve oyuncu gücü ile biraya gelince iyi bir filmin anlatım gücü daha etkili olarak ortaya çıkar. Aydınlatmada kötü ve bilinçsiz kullanımsa istenmeyen gölgelerin meydana gelmesine ve kötü bir görüntü oluşmasına sebep olur. İzleyenlere keyif vermez filme sıkıcı bir hal yükler. Korku filmlerinde korku eylemlerini direkt olarak gösterebileceğiniz gibi ışık - gölge karşıtlığı ile de göstermeniz mümkündür.

Pek çok korku filmi genel yapısı içinde ışık gölge karşıtlıklarından sürekli faydalanmıştır. Yapacağınız aydınlatmada yön seçimi ile istenilmeyen durumlar, izleyiciye gösterilmeyebilir. Bu işlem karanlıkta bırakılarak yapılabilir. İzleyiciye göstermek istediğiniz durumları da ön plana çıkararak yani ışığı daha fazla kullanarak o sahne ya da planlara vurgu yapabilirsiniz. Filmde önden, yandan, alttan, üstten ve arkadan aydınlatma teknikleri kullanılmaktadır. Böylelikle vücutlarda, yüzlerde filmin anlatı yapısına uygun görünimleri elde edebilirsiniz. Aydınlatmada uygun yön seçimi, çekeceğiniz sahnede istenilen kısımların ya da karakterin vücudunda istediğiniz bölgenin vurgulanabilmesi, istemediğiniz alanların ise kaybedilmesi konusunda oldukça önem taşır. Bu da dikkat edilmesi gereken en önemli noktanın gölge olduğunu ortaya koymaktadır. Gölgenin filmde sahnenin neresine düşeceği kadrajın gerçekliği üzerinde büyük önem taşımaktadır.

Korku filmlerinde mekânsal derinliklerin, karanlık plan içerisinde görülen tek aydınlatma kaynağı kullanarak elde edilmesi ve yapılan aydınlatmanın hareketli nesnelere, üstten ya da arkadan aydınlatılmasına olanak sağlar. Arkadan aydınlatılan karakter, aydınlatma etkisi ile arka plandan ayrılır. Böylelikle görsel bir derinliği elde ederek görseli basık ve tek düze görünümünden kurtarmış olursunuz. Aydınlatmayı arkadan yapmadığınız takdirde görsel bir derinlik elde edemezsiniz. Üstten aydınlatma kullanırsanız; karakterin baş gölgesinin, vücudun üzerine düşmesine sebep olursunuz. Önden aydınlatma kullandığınız durumlarda gölge olmayan bir görüntü elde edersiniz. Nesnelere ya da karakterleri önden aydınlatmak sureti ile arka planları tamamen karanlıkta bırakabilirsiniz. Yakın planlar genellikle bu yöntemle kullanıldığında yani önden aydınlatma tekniği ile karakter ya da nesnelere cilt yüzeylerindeki görmek istemediğiniz bozuklukları kapatabilirsiniz. İstisnai bazı durumlarda, önden aydınlatma yeterince iyi yapılmadığı takdirde, bu kez karakterin ya da nesnelere yüzleri yeterli derecede ışık almadığı için verimli olarak görüntülenemeyecektir.

Önden ve üstten aydınlatma yöntemi ile karakterin konu içinde bütünüyle görüntülenmesini sağlayabilirsiniz. Korku filmlerinde karakterlerin iyi ya da kötü olduğu güçlü bir dramatik arka ışık kullanılarak kadrajda ya da sahnede gösterilebilir. Korkutucu ve gerilimli bir sahne çekilecekse en fazla kullanılan teknik chiaroscuro (karanlık - aydınlık zıtlığı) ve düşük anahtar (ışık şiddetinin düşük olması) dediğimiz aydınlatma tekniğidir. Düşük anahtar aydınlatmasında, çekiminizin bilinçli olarak gölgeli olması için dolgu ışığını en aza indirmeniz veya ortadan kaldırmanız gerekir. Böylelikle dramatik, şüpheli ve hatta korkutucu etkiler yaratabilirsiniz.

Korku filmlerinde, kırmızı renk ışık kullanımı tehlike ve gücü simgeler. Korku filmlerinde her şeyi izleyiciye bir anda göstermemelisiniz ve merak uyandırmalısınız. Bazı şeyler merak uyandırması adına bilinçli olarak gölgede bırakılır. Bu yöntem genellikle korku filmlerindeki korkutucu karakter gösteriminde kullanılır. Sahnede, gölgede kalan karakter, izleyicide merak duygusunu öne çıkarır. İzleyici, karanlıktan aydınlığa gelen karaktere dikkatini yöneltir. Karanlıkta bıraktıklarınız ve buradan aydınlık alana aldığınız karakter için kim olduğu ile ilgili filmi izlerken bir merak oluşur. Bu da anlık olarak aydınlıkta ortaya çıkacak karakter ya da nesne hakkında bir yöneltme yapabilirsiniz demektir. Bunun temelini de aydınlatmanın iyi kullanılması oluşturur. Karakterlerin, en az şekilde aydınlatılmasıyla kasvetli bir atmosfer yaratılmaktadır.

Aydınlatma, konu içindeki karakterlerin kimler olduğunu anlatmaya yetecek oranda kullanılmalıdır. Korku duygusunu ya da endişe hali bulunan karakteri, yanlış aydınlatmak filmi yapay bir hale dönüştürür, inandırıcılıktan uzaklaştırır. Korku filmlerinde mekânında, karakter üzerinde ağır hâkimiyet havası kurması; mekânın genelinin karanlık bir ortam olarak kullanılması ile sağlanabilir. Korku filmlerinde gölgelerde aslında bir aydınlatmadır.

Sinemada yaratılmak istenilen; gizleme, korkutma ya da çağrışım yaratma gibi olgular, korku filmleri içinde aksiyon ve gerilimin yüksek olması için bilinçli olarak tercih edilmektedir ve çok sıkça kullanılmaktadır. Gerilimin çok yoğun olduğu karanlık sahnelerden, gerilimin azaldığı duruma geçişte aydınlatma biçimi ile sahne daha fazla aydınlatılarak, izleyiciye sahnede olan biten hakkında daha fazla bilgi aktarılıp, açıkça gösterilebilir. Bunun neticesinde gölge durumu yoktur ya da belirsizlik derecesindedir. Gölge yapısı korku filmlerinde görsel inandırıcılığı artırır.

Sonuç olarak, aydınlatma tekniğinin ve aydınlatma kullanımının bilinçli yapılabilmesi için, ışık ve gölge kavramlarının niteliksel ve niceliksel özelliklerinin iyi bilinmesi ve film türüne en uygun biçimde kullanılması gerekir. Korku filmlerinde gölgede bırakılacak alanların, aydınlatılacak alanlar kadar düşünülmesi gereklidir. Demek ki gölgenin kullanımı da ışık kadar önemlidir. Planlı olarak kullanılan ışık ve aydınlatma yöntemlerinin korku filmleri açısından bakıldığında anlatıma güçlü bir anlam yükleme ve film dilinin güçlü bir şekilde kullanılmasına ne derece önemle etki edeceği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abisel, N. (1995). *Popüler Sinema ve Türler*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Aytekin, M. (2013). Korku Sinemasında Türler. *Atatürk İletişim Dergisi*, 5, s.63-84.
- Bayram, F., (2009). Işık ve Aydınlatma; Işın Televizyon ve Sinemada İşlevsel Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(2), s.122-131.
- Çağhyan, A. E., (2020). Korku Sinemasının Cazibesi Üzerine Felsefi ve Psikolojik Bir İnceleme. *SineFilozofi*, 5(9), s.540-550.
- Derry, C. (2009). *Dark Dreams 2.0, A Psychological History of the Modern Horror Film from the 1950s to the 21st Century*. USA: McFarland & Company Inc, Publishers.
- Kilinç, M., ve Köksal, S. (2019). Barok Dönem Resimlerinde Kullanılan Işık Tekniklerinin Günümüz Sinema Filmlerinde Yansıması: Kış Uykusu Örneği. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1, s.19-30.
- Milerson, G. (2007). *Sinema ve Televizyon İçin Aydınlatma Tekniği*. (Çeviren: Selçuk Taylener), İstanbul: Es Yayınları.
- Odell, C., ve Blanc, M. (2011). *Korku Sineması*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Özpay, Ozan. (2019). Türk Korku Sinemasına Panoramik Bir Bakış ve İdeolojik İzdüşümleri. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 32, s.551-567.
- Sözen, M., ve Dayı, H. (2013). Sinemada Işık Kullanımı ve Örnek Bir Çözümleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3(1), s.32-49.
- Şahin, M. (2019). Korku, Kaygı ve Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), s.117-135.
- Tutar, C. (2015). Türk Korku Sinemasının Yapısal Engelleri: Sosyo-Kültürel Bir Bakış. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), s.247-274.